

HIÄRNE, URBAN

**Urbani Hierne Defensionis Paracelsicæ
prodromus. Eller. Kort föremäle af then
vthförligare förswars skrift för den stora
philosophus theutonicus Theophrastus
Paracelsus, som nyligen medelst en hård be**

Stockholm
1709

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400-till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
- Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- *Sök:* Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- *Klipp & klistra:* Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken. EOD erbjuder åtkomst till digitaliserade dokument enbart för personlig, icke-kommersiell användning. För annan användning vänligen kontakta biblioteket.

- Villkoren på svenska: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service.
Mer information finns tillgängliga via <http://books2ebooks.eu>

Maga
(För)
1700 - 1829

URBANI HIERNE
DEFENSIONIS PARACELSICÆ
PRODRROMUS.

eller.

Kort Föremåle

af then vthförligare

Förswars **Skrift**

för den stora Philosophus Theutonicus

THEOPHRASTUS **P**ARACELSUS,

Som nyligen medelst en hård beskyllning / vthan
någon orsak är worden antastad.

SEDERHOLM /

Tryckt hos JULIUS G. MATTHIE, Boktr. Åhr 1709.

ERASMUS ROTERODAMUS
in libello de Lingva:

A Deo non adest nobis in corripiendo simplex illa charitas, quæ nec suspicatur nec cogitat malum, ut etiam illa lædendi studio depravemus, quæ rectè dicta sunt, dum studemus in alienis libris esse ingeniosi, & ex aliena infamia nobis parare gloriam eruditionis. Livorem & odium, quo toti mademus, quæstum & arrogantiam, quâ toti turgemus, præteximus zeli titulo. Et sic in aliena vitia debacchamur, quæ si non oderimus, sed invidemus.

Det är nyligen en Skrift worden publicerat och tryckt i Linköping / hvars Titel är: *Uttyllige Anmärkingar öfwer these tiders falska / Astrologiske / Phantastiske och Enthusiastiske Prognostiker, Spådomar och Prophetier / beträffande Menniskians wäsende och wandel i gemen* &c.

Hwilken jag med begärighet genomlaas / helst efter jag fann en temlig wacker Styl och god Swenska / så ock at des Autor de många Skrockspåmänn / som sig i dessa tider så tätt som tåtäl i såden hopetals funnit / och vthan blygd sina falska Prophetier för hela werlden allmänne giordt / så kraftigt wedeläger ; så at jag til största delen dermed war wäl förnögd / in til des jag kom til den 58 pag. och 23 §. Då ibland andra också införes Paracellus med en altförheftig bitterhet / och ganske swår sinnens rörelse. Jag förundrade mig högelingen öfwer det at denne wår Autor, ännu en ung Person / och i Mediciniska Professionen ännu intet så gammal / en sådan förtrefflig Mann som Theophrastus Paracellus i sina dagar warit / den de sannsyllige Philosophi eller vthi Naturens högstförborgade kunskap Lärde / med så stoor wördnat bemöda / så dierfweligen oförskylt tordes antasta ; och der han tilförene emot de andre hade nog af at förläggia deras skäl / vthan at röra deras Personalier och öfrige lefwernes art / Denne wår åhrliga Paracellus

så vthmönstrar / igenomheclar / och alla prædicamenta igenomleder /
 med en hwas och ganska streng penna. Jag kunde på intet sätt ef-
 tergissa / för hward orsak skull denne vår Sweitzeriske Philosophus
 haar blifwit så bemödt / och huru han denne vår Authorem efter 167
 åhr haar giordt så heetlefrad / at ingen bland de andra så owarde-
 ligen är worden handterat som han. Men såsom jag tvärt om / befin-
 ner mig denne Theophrasto von Hohenheim så högt förbunden / be-
 kennandes för den hela ärbare Werlden / at nästan alt det jag vthi den
 naturliga Kunskapen samt största delen af Medicinen haar lärdt /
 ehuru swaggt och ringa det vara må / haar näst Gud denne Theo-
 phrasto så medelbarligen som omedelbarligen alramäst at tilägna; och
 derjemte mitt Kall och Embets plicht fordrar / at hafwa inseende öf-
 wer de andra af denna Professionen, och deruthinnan all onödig
 oro och missförstånd at afstyra: Alltså lærer berörde Boks Author
 mig intet kunna förtänckia / om jag detta med tjänlig afswer söker at
 höija til rätta / och den så illa handterade och wälförtiänte Mannen/
 så mycket möyeligt är / at förswara; låtandes hans rätt för våra res-
 deliga Swenska / som elljest i anledning af berörde Tractat kunde
 fatta widrige omdömen / komma i dagsliuset.

Ehuruwäl jag nu hade fogh at möta hårdt mot hårdt / och
 bruka samma målsnild som vår Autor, strödd med peppar och skarp
 senap; Likwäl som jag seer at detta Capitlet / angående Paracellum,
 egentligen icke kan räcknas för hans egen / warandes det nästan alt-
 sammans af Conring och Naudé vthskrifwit / så at jag med dem
 jemte andra Paracelli fiender / och icke med honom / haar at giöra;
 dertill ock han / som med mig för detta wänskap och omgånge haft /
 nyligt med en sachtmodig och mycket bestedelig Skrifwelse bemödt /
 erkännandes sig hafwa warit något förhestig / williandes hadanefter
 denne vår Theophrastum mildare handtera. Alltså tycker mig wa-
 ra tjänligast denna sak med all möjelig spalkfärdighet at företaga /
 och Paracelli wederdelomännns skial med en nått och noga wicht på det
 jemnaste öfwerwäga.

Nu oansedt jag i förstone tänckte detta at werckstella i giörlig-
 gaste forthet / allenast på 3 eller 4 arck; Likwäl såsom denne Mate-
 rien emot min förmodan mig vnder händerne wuxit / williandes jag
 en gång för alt denne vår ofsyldige Bombast von Hohenheim / me-
 delst detta tillfälle föranlåten / icke allenast mot vår Autorem / icke
 heller

Hans allerargaste och bittraste fiende Hermannus Conringius funde
thet intet neka/ ehuruwäl han på många sätt söker det till det wär-
sta vthtyda.

Han berömes och hedras derföre af andra Adeptis, eller så kallade
Gullmakare.

¶ Af Bodenstein, som då varit yng/ när Paracellus florerade.

¶ Af Alexandro von Süchten.

¶ Af Cortalaffæo eller den grofven und Kleinen bauren.

¶ Af den dyra Theologo D. Johan Arndt, som också varit en Adeptus.

¶ Af Authore Cabalæ Chymicæ.

¶ Af en annan Adepto, som skrifwit den Boken kallad Philosophisches
Vaterherg.

¶ Af en Adepto wid Cölln/ Johan Snider von Bergen/ eller så kallade
Montesnider.

¶ Af Pantaleone, som hade en particular Tinctur, och de Philosophisse
skrifter wäl förstådt.

Paracelli Skrifter om denna materien vprecknas. Många ånnu i Bibliothe-
ker och annorstäd; förwaras/ som intet får see dagsliuset/ och hwarföre.

På hvilka skial Autor sig grundar. Hans trovärdiga (scilicet) witt-
nen ställes fram och förhöres.

Erastus, hwad han varit för en/ och huru Suchtenius, som samma
tid lefde/ honom bemöter.

Oporinus Theophrasti amanuensis, huru han kommit emot all san-
ning till at skrifwa om Paracelli lefwerne/ och huru han det sedan
hierteligen begråt och ångrat.

Crato á Krafftheim/ huru wida han är trovärdig.

De andra witten/ som like fåren följande skallebaggen/ intet annat weta än
hwad Erastus och Crato samt andre Paracelli fiender skrifwit/ om
de äro trovärdige witten.

Italiäners och Frankosers vthsagu och witne äre drafwel och flärd; eme-
dan de hans Skriffter/ som den tiden ännu intet varit vthtolcade/
eller på Latin affatte/ icke det ringaste förstådt; vndantagande några
fåå/ som af Tyskarna blifwit vnderrättade.

¶ eller 600 kunna snart öfwerösta en; och många Harar springa och
triumphera sedan Leyonet är dödt. Den stenen blifwer snart wååt/
som alla spotta på.

Autor gifwes wid handen at betiåna sig af 2 wittnen/ dem han för-
glömt/

glömt / Paracelsi småderijte fiender / mycket skamlösa : nemligen Libavius och Penotus.

Hwad Libavius haer varit för en Karl / hwad han haer skrifwit och huru ?

Penotus den Spetalstiggjaren ställes til förhör.

Afsteblåfåre / som Paracelsum läsa och intet förstå / ey heller hint till sitt förefatte måht / förfölja och förtala honom allDRAMAST.

Conring, en Aristotelicus och Galenicus, en gammal Dictator i Helmstedt / den argaste och förgiftigaste fiende ibland alla / förblin dat af harm och afvund.

Någre nyare tyssa Theologi, som sig också blandat at skrifwa mot honom : som Qvenstedt och andra hans wedertiska / citeras.

Om en Theologus som sielf icke experimenta chymica, mycket mindre Philosophiam adeptam förstår / kan wara competens iudex, eller om hans omogna omdöme skal hafwa krafft af en fullkomlig lag.

Synes bäst wara / at hwar och en blir i det han haer lärdt / och stannar i sin egen Profession. Ne sutor ultra crepidam.

Några Theologi mycket färdige till Rättermakerij / och falla Gud i hans höga domare ämbete.

Många ting fordom hafwa hållit för kätterij och at wara mot den heliga Skrift / som nu befinnas annorledes.

Många ting som nu hållas för wara orimliga / lära i framtiden finnas wara sanfärdige.

De äro många flera som Theophrastum hafwa försvarat / än de omwänner som mot honom fort efter hans död skrifwit.

Förutan ofwanbemelte / som ofehlbart Adepti varit / äro äthskillige hans förfäktare / som vthi Chymien och Philosophien mera förstådt än Erastus, Conringius och alla de andra : såsom Michael Toxites, Dornæus, Andreas Solea, Quercetanus, petrus Severinus, Muffetus Engelländern / Helmontius, Davissonius, Starekey och många andra.

Theophrastus Paracelsus efter sin dödh ofskyldigt hoos mångom blifwit förhatelig / igenom en hop olärda Rohspustare / distillerare och Swacksalfware / som falskeligen sig vthgifwit för Paracelsi discipler.

Franciscus Paracelsi Tjenare / haer sedt honom tingera ett helt stål pund Swicksilfwer till Gull.

Flera witnessbörder finnes hoos Borichium, som tiåna at läsas.

Om Domherrens Lichtenfels curerande / och de af honom vthfäste
100 Gyllen.

Om Paracellus, oachtat han desse pennigar intet stort behöfde / hade
giordt rätt deruthi / at han dem den otacksamme Gölken låtit be-
hålla? wises contrarium.

Om Magistratens i Basel orättwise och Gergeseniske Dom häruths
innan.

Om Paracellus icke haft fog / dem detta vnder Ögonen ställa.
Paracelsi förmeente fattigdom / och huru länge han haar varit
Yngreen.

Om Oporinus alt wetat af / hwad Theophrastus haft vnder händerna /
eller om han war dertil förbunden. Oporinus icke lärdt det ringaste
af alla de Medicamenter Paracellus gjorde.

Paracellus haar aldrig varit någon Bedragare / eller någon tillbudit
at lära sin Konst för penningar / eller med sådan skelmstycker fixerat;
hwilcken hårda beffyllning ingen af hans argeste och werste Fiens
der honom någonsin kunnat förbrå; det de doch intet hade aflåtit /
om sådant wore handt.

Om de många Hederstytlar / som Autor Paracello tilägnar.

Om Paracellus varit ogudachtig / och hwad det ordet ogudachtig haar
at betyda och innebära.

Paracellus varit en Gudåstfande och Gudfruchtig Mann / hwilket af
hans hårliga Skrifter bewises.

Han haar hatat de ogudachtige och skrifwit skarpt emot dem.

Hwaraf den opinionen eller intagne meningen af hans förmeente og-
gudachtighet härflyter / och hwem det vthspridt; förnemligast de
Påwisse Messeprester / hwars Messa han intet wille achta / eller de-
ras lära stort wörda.

Han haar nästan i alt kommit öfwerens med Lutheri Lära / och ho-
nom förswarat.

Han skrifwer emot Belåternas tilbediande / förbiuder at hålla dem he-
lige. Om Messans förmeente kraft; Om de framlednas åkallelse;

Han begabbar deras Widstepligheter; Talar om Presters och Munc-
kars Bedrägerij i Religions saker.

Han skrifwer emot Skärselden.

Han haar mycket wäl låsit den Hel. Skrift / citerar henne allestädz.

Han gifwer Gudi åbran för alla sina Curer, och råder Medicos til
Gudsfruchtan,

Han förmanar Medicos, at de för alt skola söka Guds Rike.
 Han sätter sin förtröstan til Gud / hwilket af alla hans Skrifter
 bewisas.

Han råder til Böner och Fasto. Han lærer at man ingalunda skal til-
 stådia Synden / at regera öfwer sig.

Han älskar Keenhet / berömmar Kysshet / den han på det högsta re-
 commenderar.

Han lærer huru en Medicus skal wara beskaffad. Om ens sansfyllig
 Medici egenskaper / nemligen : han skal wara redelig / sansfärdig /
 af en god Tro ; han skal åkalla den Helige Ande / som upptender
 liuset i ens hierta / och at af Gudi alla Wetenskaper komma.

Han förmanar Medicos ganska ofta och mångastädz til at öfwa Barm-
 hertighet / serdeles emot de fattiga ; haer sielf warit misskundsam emot
 dem / eurerat dem med stoor omsorg och flit för alsintet.

Han påminner / at man skal stedze tänckia på den yttersta Dagen.
 Paracellus war ingen Swerjare / lofwar och prisar Gud i sina Skrifter.
 Om Paracellus i alla sina dagar warit en Drinckare och Fyllehund.
 Paracellus haer myckit wäl kunnat fördraga och bära sitt Wijn / och
 derföre intet warit en Fyllepräm.

Fyllerij och Drinckerij ratas och lastas af honom högeligen.
 NB. Detta alt skal af hans Skrifter uthdragas och wisas.

Om Paracellus warit en Lastare.
 Paracellus haer ingen orsak haft sina heftiga Siender som honom til
 döden hatat / lofwa eller berömma.

Huru hefteligen Medici Galenici honom förfölgt / förtalat / belugit /
 och hwarföre ?

Huru wida han dem förachtar / som honom förachtade. Om han haft
 orsak berömma dem / som intet beröm wore warde.

Hwad Author sskrifwer / at Paracellus warit åhregirug och högmödig /
 förklarar. Hwad han gjorde / der till haer han haft största skäl.

Theophrastus är och blifwer Monarcha Medicorum.

Om Paracelli dierfhet / han kunde intet krusa / skrädde icke heller sitt
 taal / skref efter den tidsens uprichtiga enfaldighet.

Det skal ingen kunna bewisa honom hafwa warit oförskämd i lögn.
 Han haer warit sannfärdig / haer mera sanning på ett blad / än Ga-
 lenus i en heel book.

Om Paracellus med skäl kunde kallat stoorffrytare,

När man af lastare / hädare och försmädare blir antastad och förachtad / är man förbunden någorlunda wisa / ho han är.

Huru det förstås om hans Skospennen och Skegg / som metonymice är sant.

Han haer werckeligen mera wetat och förstådt / än som alla Medici och Philosophi i hans tid i Academiene.

Han haer förstådt mycket / det i vår tid hålles för nyh upfunnit.

Hans fiender sielf bekänna / at han hade ett ståtligt Ingenium.

Om det Paracellus besyffles hafwa warit sölachtig. I pudrade Peruser och fina kläder kommer man swärligen til stoor wiskhet. Den som i chymien laborerar alt fort bland kohl / soot och rödt / får intet gå spänter och granner.

Obewilligt är at han suttit och drucket hela dyggen.

Swarföre han undertiden haer heller discourerat med Landtjuckare och hederliga Bönder / än med de förmente wisse och lärde.

Bönder böra intet förachtas. En gammal förständig Bonde haer ofta nyttigare Speculationer än en sielf inbillad boklård / som af några böfers läsande wil wara superflök.

Swarföre Paracellus intet stötte om at upwachta hoos Keysare / Förstar och Herrar.

Swarföre han sig hoos Adelen intet welat insmyga.

Swarföre han intet haft umgänge med Officerare och Krigsmänn.

Haer ingen orsak at sökia Munckar / Prester och Prælater, som denna tid måst wore Papister, dem han i sina Skrifter ofta antastat.

Han war intet giärna bland Jurister, politicos och Statsmänn.

Med Hoffbussar kom han intet wäl öfwerens. Orsak der til.

Han hade största orsak at söndra sig ifrån denna tidens Medicis, som wore blotta Galenici. Det förbrå de honom / och huru han sig swarar.

Philosophi wore i hans tid grofwe och oförständige Scholastici, som till hans umgänge litet tiente.

Äf Riöpmänn / Borgare och Handtwercksmäns närwarelse hade han ringa nöije.

Han hölt med dem / som wore ända fram / och giärna wille höra honom.

Han hade förnämt Folk i bland at omgåß med.

Swarföre han haer wäl kunnat lida Fohrmän och Landkuffar / som om det landets / der han genomreste / omständighet och rarare saker wäl wiste kunskap; det hafwa också andra kloka Männ giordt. Om

Om vår Author haår giordt rätt deruthi / at han besyfler Paracelsum hafwa haft de fastliga Gud; försmådeliga ord: wil Gott nicht helffen / so helffe der Teuffel / för wanligt ordstäfwe.

Paracelli fiender säija at han det i Basel giordt en gång / och några willja det tyda vth för skämt; men vår Autor säjer det varit hans wanliga ordstäfwe. Här är hvarcken det ena eller andra sant.

Paracellus haår intet åkallat Diefwulen på något wijs til hielp; vthan haår älskat Gud och satt sin troos och list til honom.

Han förmanar at ingen skal sökia hielp hoos Diefwulen / som sielf als intet förmår eller kan.

Han lofwar Gud / och tilågnar hans godhet alla sina Curer.

Härigenom gifwes anledning at tala om Paracelli Magia, och om hans förmente Trollkonst / som Conring honom så grufveligen förwiter. Hwad den rätta Magia är / huru wida den skiljer sig ifrån Magia diabolica.

Han skrifwer ganska hårdt emot Nigromanticos och Diefwuls beswäriare.

Han råder at Trollkarlar och Trollkonor skola endteligen straffas til lifwet.

En Medicus bör weta huru och igenom hwad grund trolldomen förer siukdom i menniskan / om han eljest skal curera henne.

Omnia scire licet, sed non licet omnibus uti.

De characteres och figurer i Archidoxi Magica införde / äro intet Paracelli.

Theophrastus haår aldrig haft fastlige och försmådelige meningar om Christo och våra första föräldrar / eller om Bibliske andeliga ting och läropuncter.

Hans bok Azoth eller de Ligno & linea vitæ är full af en diupsinnig wijsheit / deruthi den förborgade philosophia adepta är fördold / och förstås der vnder aldrumäst. Är en beseglad Bok / som tienar intet för hwariehanda folck.

Samma Bok blifwer extractwis införd / på det at almänt må wara kunnigt / at der inga förstreckelige meningar äro / som den enstragne Conring honom tilågnar.

Theophrastus haår werckeligen mångesteds vthtydt den heliga Skrift / serdeles i sin Bok / De limbo vitæ aternæ, Luthero dedicerat.

Sant är at många Theologi hängia wid ytan och barken; vthan at sig bemöda / om skriftenes rätta ordatyding efter den Helige Andas och grnudspråkens mening; doch förstås intet D. Luther der vnder / hwilken Paracellus åthskillige sted; förswarat.

Paracellus haär icke allenast wäl studerat in libro Scripturæ , vthan
ock i Den samma mycket vplyst af libro naturæ , och derföre kom
mit mångsted; närmare til kerrnan.

Huru det bör förstås at Stockholm (i hans tid) legat i Danmark /
hwilket Borrichius til nöye förklarar.

Prophetierne och de Magiske figurer äro icke hans / vthan af andra
i hans namn införde.

Hans skrifter äro esomoftast af hans fiender eller andra owulige af-
skrifware wordne förwredne / förstympade och förderfwade. Det som
Huserus af hans egna Manuscripter afskrifwit / kunna bäst räknas för
hans.

Paracelli spådom om det gotsa Leijonet i Norden / bör intet förstås ef-
ter bokstafwen; är stält för dem som Magien och Cabalam chymi-
cam förstå / men intet för andra. Utthskilligas vthtydningar der om.

Haär waret länge kunnig för änn Glauber det publicerat.

Några af hans andra Prophetier märkes at blifwa sanna / serdeles
den smån och föracht / som Galeni disciplar skulle råka vthi; och
hans skrifiers sannferdighet blifwa ju längre ju klarare.

Theophrastus Paracellus i sanning wetat mycket meer än andra / och
gådt längre i Natureu än någon för honom af alla öf bekände Au-
tores.

Pythagoras, plato och Paracellus de 3 ypperste Philosophi, komma i
fast många stycken öfwerens.

Öfant är at paracellus låtit vthgå en stoor Bok vnder Titel af Ope-
ra chymico medica. Hans skrifter med stoor möda och omsorg ef-
ter hans dödh ihopsamlade / först af Adam Bodenstein / och sedan
af Joh. Husero, hwilke sedan Ernestus Curförsten i Cölln med
stoor omkostnat haär låtet tryckia; warandes den samma Cöllniste
Editionen den bästa.

Om paracellus alt det som i honom duger / stultit af andra?

Öfant är hwad Crato skrifwer / at paracellus af en gammal munkes
skrift i Ulm funnen / sina bästa saker stultit.

Öfant är at han af Basilio Valentino sina chymiske saker stultit / som
den lame kohlblåsaren Penotus honom besyller. Basiliu böcker äro
alle tryckte och fast i allas händer / och kunna med paracello jämnföras.

De 3 principia, Sal, Sulphur och Mercurius förmenes wara tagne
vthur Basilio, der doch denne meningem mycket äldre.

Af Isaaco Hollando haer han aldrig något skrifwit.

Arnoldus, Lullius, Rupescissa i sina Scriptis adeptis gådt en heel annan väg/ nemligen viam Siccam, som är heel skiljachtig ifrån via humida af Paracello idkadt/ och altså intet sant/ at han något af dem stulit.

Sanningen är sig alltid lik; derföre är intet annars än möijeligt/ at när den ena skrifver i Italien eller Spanien/ den andra i Tartarriet eller Armenien om en materia, de ju i många stycken låra Komma öfverens/ oansedt den ena af den andra icke stulit. Exempel in vasis Serosis, som af Rudbeck, Bartholino och Olivio på en tid äro upfunde och beskrefne. Professior van Horne i Leyden försvavar Rudbeck.

Sant är at Paracellus något plockat från Lanfranco chirurgo, som chymien aldrig förstådt ey heller chymicè curerat, som Paracellus.

3 fall at vår Autor eller någon annan påstår det vara sant/ är han förbunden det i sielfva wercket at visa/ böckerna med hvar andra jemföra/ och låta see hvar som Paracellus något af de andra stulit.

Paracellus haer ingen förbannelse brukat/ fast han eljest är något hezig.

De som mycket speculara och stitigt studera, äro gemena korta om hufvudet/ och snart til stickenhet retade; serdeles den som är ofskyl dig och åhelig. Alltså ock Paracellus, som af sina oförskämde förföljare/ Galenicis Medicis, Apothekare och Barberare är indignè worden handterat; varandes intet vnder/ at han ibland vthi det grofwa Seculo far vth med skelsord och bannor/ som en retat Sviizhare.

Skalkar/ skelmar och bosivar kunna fördraga smån och oförtienta beskylningar; men årligt folck som gå råtta vägar/ och förtrosta sig på sin ofskuldighet/ icke så.

Om Theophrasti [af Naudè] så kallade barbariske/ men rättare magiske/ ordformer och termer, i hwilkom en stoor kunskap förbergad är/ och af de visa mycket skattas. Hvarföre han måste bruka fremmande termer; neml. emedan han haer fram sådana saker/ som så eller inga för honom/ kunnandes han intet alltid bruka circumlocutioner och widlyftig omsväf; altså fattar han med ett ord/ der som eljest många ord ey vthan möda skulle fördrag.

För Exempel skal vthtydas här några ord/ såsom Lessas, Relollaum; Iliaster, Cagaster, linea trivalis, Iliadus &c. En stoor deel af dem Arabiske/ eller ock andra språk.

Helmont en Höglård Man brukar icke allenast samma ordafatt/ vthan
 och lägger många sina egna til / som Gas, Blas, Bur, magnum
 Oportet &c.

Chymici långt för Paracellsum brukadt sådana selsamma ord / som man
 och hos dem många slita finner.

Den som desse Termer icke behaga / står fritt at gifwa förslag på an-
 dra som bättre klinga.

Naudé dömer derom / som Pilatus efter sitt förstånd / och den blinda
 om färgan/ det ingen wijs man behöfwer stort öfwerwäga.

Naudé som en Fransös / hatar Paracellsum som aldrig war god
 Fransösk.

Desse Termini, som i Naudæi delicata öron så hårdt klinga / skola
 intet oförstånd/ vthan större wijsheet än hans subtilighet haer kunnat
 begripa.

Dornæus och Rulandus gifwa ett Lexicon derpå.

Det må förunnas Chymicis den frihet / som Metaphysicis, Mathe-
 maticis och Mechanicis at bruka sina wissa namn och ordformer.

Om Naudé haer orsak at falla dem för tofar och narrar / som detta i
 Paracello älska? swaras retorqvendo.

Paracellus skrifwit något mörkt för treggehanda orsaker skull : först at
 han skref på Sweizersta / efter den tidens art och maner / och då Ty-
 skan intet så wäl war ryktat som nu ; derfore dem owanom något
 swårt at förstå.

Sedan handlar han om de saker / som han hwarken af Galeno eller
 Aristotele haer lärdt / vthan af sitt eget hufvud / och altså intet
 bekymrar sig om at mycket höfla eller krusa det.

Widare efter han intet war mera förbunden at skrifwa klarare / än som
 andra Adepti; Lullius, Arnoldus &c skrifwa mycket mörckfere.

Paracellus wil at de skola hans skrifter med god estertancka öfwerläsa /
 och intet mena at sådana arcana tagas så letteligen / som Öpen wid
 hornen.

Witterst för hans hatares och förfölliars skull / de som honom / då han
 i förstone klarare skref / all otack bewiste / sig sielf och intet honom
 det de af honom lärde tillskrifwit ; derfore har han måst skrifwa mörck-
 fere / som han sielf bekänner. Alltså måge de som hans mörckhet för-
 tryta / harnas på dem / och icke på honom.

Den som skrifwer något stort mysterium, giör wäl at han sig wil ut-
 tra

tra / lika i hwad tungomål han wil / det må wara Franska eller Sinska / allenast det kommer vth.

Den som wil något godt lära / måste hafwa möda derföre. Hård skaal döller söt kärna.

Det med möda winnes / stattes så mycket mera / och blir intet gement.

Den som icke wil bemöda sig at vthforska det de wisa fördolt skrifwa / må länge nog gå leggia sig at sofwä.

Wäl wore det / at medicinen hade blifwit äfwen så fördold skrifwit : på det de öwärdige derigenom måtte blifwa vthstengde / och den kunskapen icke så gemeen. *Vulgata vilescunt.* Allena medelst Paracelli Chymia kan Medicinen ännu behålla sin heder och wördnat.

Egyptierne i detta fallet warit klofare / som fördolde sin wijschet med Characterer eller Hieroglyphiste figurer / som swärare äro at begräpa på än Paracelli termer.

Chineser och Japaner förborga sina wetenskaper ännu i dag / medelst serdeles mål och skrifter / dem lärdom allena kunnige.

Paracellus råder intet derföre / at de som hans *Werk* allenast öfwerhänn och icke med behörig alswar läsa / det intet fatta / och sin tid förlora.

Huru man honom läsa skal / och hwilka Authores honom bäst förklara. Ju oftare Paracelli och andra Adeptorum skrifter läsas / ju mera man lärer / och ju lättare man dem förstår.

Ganska otalige många hafwa blifwit kloka af Paracelli skrifter : doch den ena meer / den andra mindre.

Hela werlden har orsak at tacka Paracellum , efter alla Medicamenter hafwa sedermera fått en annan form och bättre kraft / än tilförene.

Swerige har at tacka honom / emedan hans reglor äro orsaken till *Medewij* watnets och sedan de andra Mineralcellors upkomst och bruk.

Autor sielf i föllie deraf haar orsak at tacka honom / emedan *Medewij* haar giordt honom större tilldracht / än hans ordinarie dienst.

Hwad jag för min deel haar orsak at wara Paracello tacksam.

Deße tiders Chymici äro lika Swinen i en Eke- eller Böfessfog / som äta allon och boknötter / vthan at bekymra sig om hwadan de komma.

Hädan efter lära hans Discipler hinna mycket widare än tillförene.

Paracelli wijschet och diupfönnige Philosophie lærer här efter rätt komma i gång / och för werldenes ända mycket af det som ännu intet förstås / vppenbaras / mycket det som nu hålles för omöyeligt då sinnas giörligit.

Hwi Theophrasti Laudanum intet förlängt hans lif.

Theophrastus blifwit förgifwen af en Apothekare Gesell med poudre de Succession, eller en hemlig tårande och till en wis̄ tijd v̄hrecknad̄t och lempadt gift / som intet k̄nnes / för an de förnemste partier äro angrepne och förderfwade.

Paracellus war ingen stoorstrytare: Haar snarare förlitet än förmyckit berömdt sina Medicamenter. Bewijs der til.

Paracellus i sanning förstådt flere språk än sitt moders måhl / fast han intet wādat at tala dem.

Om Paracellus intet haar studerat.

Om Paracellus gjort orätt / at han skrifwit på sitt moders måhl. Det samma haar Lutherus gjordt; Det samma gjöra de sinnrijska Ungelländare / Fransoser och Italiāner och flere andra ännu i dag.

Om i Grekiska och Latin all wis̄het är förborgad. Om icke många gjorde bättre at de hade skrifwit i deras moders mål / til at gifwa des klarare sina tanckar tillkänna / såsom Boyle och andra rättwijsligen gjordt. Korteligen anmärckes den åhskillnad af det ena språkets fullkomlighet mot det andras.

Det är emot sanningen och fast allas wittnesbörd / at Paracellus flere dödat än curerat.

Crato får här intet w̄kord. Paracelli förrådare Oporinus betygar annars här om; äfwen så Melchior Adam, och Franciscus Paracelli tianare.

Hwij Paracellus intet kunde curera alla och fressa deras lif. Många hinder som en god Läkiare möta: såsom förwettna qwinfolck / som ock icke litet häruthi willia råda; deras och andras hemligen gifne Medicamenter; de närwarande upwachtares försumelse eller egenwillighet / Patientens egen wårdslös̄het och olydna / Medicus kallad alt förseent / hwilket hindrar mångens wedersfång.

De som innom åhret döo efter de ädlestē Medicamenters bruk / nemligen när de icke förr brukas / än då de förnämste inålswor eller vitalia äro allredan angrepne.

Det samma wiser Medewij watnet / som jemwål kan räcknas ibland de ädlestē Medicamenter, allenast at de af en förfaren hand v̄thdelas med skarpsinnigt estertänckande / och behörig försichtighet.

Några smådemunnar hade samma ord om Medewij watnet / då det begyntes at föras i bruk / som Theophrasti Medicamenter af Cratone.

Medes

Medewij watnet/ så wäl som de ädlest Medicamenter befordrar dem som förseent komma / til Evthanasiam, eller en lätt och lindrig död / hwilke af de bäste Medicis recknas inter desiderata.

Om alla skola troos / som lefde i Paracelsi tid / meer än de Pharisæer och Skriftlärde som lefde i Christi tid.

Många af dem som lefde i Paracelsi tid älskade och skattade honom högt.

Borrichius förswärar Paracellsum som en Mann; ingalunda med samma / skäl utan rätt manligen med kraft / warandes en höglärd / wijs och högförfaren Doctor, widfaren och wäl bereest / berömd i hela werlden.

Han stoppade munnen på de Sophister / som sedan nödgades tiga.

Borrichius hade ännu kraftigare kunnat förswara Paracellsum, der han icke hade undflydt widlyftighet.

Borrichius har intet warit alt förgodtrogen / uthan alt med rätt och skäl bewiist.

Om icke Borrichii Alumni, som så mycket godt af hans Testamente nutit lära förswara hans goda namn och frägd.

De unga Medici, som ärna något skrifwa / förmanas at wara moderat i sin penna / och bruka en sachtmodig beskedelighet.

Anhang /

Beträffande Spådomar och Underwärf.

Wår Autor har giordt mycket wäl / at han dese tidens dummdri-
stige och oförskämde Spåmann så frifft igenombecklat; understå-
endes de sig uthan blygd / allenast för sin egen nytta / förkunna til
kommande ting.

Doch är intet rådeligit fördöma all spådom i gemeen / och fasta ut
barnet tillika med badet och blöyorna.

Icke alle spådomar äro uphåfne efter Christum / uthan det om Christi
tillkommelse anginge / såsom ock de stora allmänne förändringar
som land och riken angå / hwilket Gud sig allena förbehållit.

De ringare förändringar / som äro synnerlige och sårilige / kunna ännu
undertiden biswa föruth uppenbarade / men intet stora och
allmänna.

Agabus i Apostlarnas tid propheterade föruth om en swår och dyr tid.
Några af de gamla Kyrckiofäder spått om ett och annat / som se-
dan skedde.

Hieronymi Prophetia / om hon är förkastandes ?

Keyser Barbarossa spådt om Lutheri ankomst meer än 100 åhr föruth.

Johan Huls giordt det samma.

Savonarola spådt om Reformationen.

Lutherus för sin dödh spådt om någre förändringar.

Många gamle Prestes spådt hwad som sedan är skedt.

Carpozovius spådt om Konungen i Pohlen.

Probsten i Nyensskans spådde stadsens vndergång / och stora förän-
dringar i Riket.

En annan Prest der sammastädes spådde det samma.

Andra fromma Christna i werdlig stånd spådt åfwen så.

Lyska Bonden i Schlesien / om Lutteriska Kyrckioernas återfång.

Stalicae många exempel kuude här andragas / som nu förbijs gås.

Den Marfwiska Glickan har intet varit informerats om fiendens an-
komst / mycket mindre at Konungen skulle med en liten hop vndfättia
staden. Hon war såsom död i 3 dygn / och wiste säija mycket annat /
som åfwen de tider fierran ifrån skedde. Noteras Autoris löyelige
mening.

Åhret der efter spådde en Bonde / at Ryssen skulle endelig intaga Marf-
wen / blef fångslat / och ändå beständig.

Jcke alla spådomar äro rena / uthan somlige meer eller mindre med
annat såfengdt beblandande. Orsaken der til.

Vnderlige hendelser böra intet förgätas eller slås i wädret / serdeles
när de skee i myckenhet.

Engelländaren Spencer noteras. Hans såfenge meningar i några
Religions saker.

Spencer och de så kallade Naturalister gifwa tillfälle til den Politi-
ske Atheismum.

Ett portentum eller selsamt ting gör intet til saken / åfwen som een
swala gör ingen sommar.

Syndrome signorum eller många sådana sällsamma teckens samman-
komst hafwa wisseligen något at betyda.

Meer än 100 Exempel finnes hos Historie Scribenterne / om vnder-
liga händelser / som altid föregådt stora förändringar. Ingen för-
nuftig lär göra dem alle til liugare.

Sefta

Tekn som föreginge Jerusalems förstöring.

Portenta eller betydande vnder behöfva icke vara vthom eller öfver Naturen / fast det skedde wid Christi lidande ; nog är at naturliga sällsamme ting i stoor myckenhet ankomma.

Lemnandes vthländske vnderteckn / vprecknas de i Sverige.

Vnder som föregädt den stora förändring som efter K. Magni Smets tid Sverige är öfvergången.

S. Britas spådomar / om de äro så aldeles at förkastandes.

Mycket vnder skedt i Sverige / men för de gamla Swenskas wårdslöshet blifwit försummat at vprecknas. Samma wårdslöshet mera nu än någonsin tilföre.

Vnder som skedde för Konung Gustaf den förstes död item K. Johan 3.

Vnder som handt för K. Gustaf Adolfs död.

Vnderteckn för hans Frumoders / den gambta Drottning Christinae död.

Vnderteckn som föregädt Drottning Christinae astråde från Regimenter / och der vppå följande Polniska Kriget.

Tekn skedde i Ingermanland / förän Ryssen Anno 1656 inföll.

Tekn för K. Carl Gustafs död.

Tekn för Kriget i Skåne / och för den förändringen som i Regiments Formen skedde.

Tekn för Gal. Drottning Ulricæ Eleonoræ dödh.

Tekn för den svåra hungren och 3 hårda åhren i Sverige.

Tekn för Gal. Konung Carl den Elloftes dödh.

Tekn och Under för detta blodiga Kriget / hvar wid Sveriges Undersätare / serdeles de öfter vth / intet silke spunnit.

Åtthskillige sätt af sådana tekn vpräcknas ; först de som stee i luften. Boli, trabes, eldkulor med snell och gnyy / som jag såg wid Heidelberg Anno 1682 / sampt åtthskillige andra eldylus / allförbestige nordblyf. &c.

Vnder vthi vatnet / åtthskillige slags / hvilka vår Author med gläng förachtar / fremmande fiffar ; Exempel wid Dansig / för det forra Polniska Kriget. Hungerkellor.

Tekn vthi Jorden i jordbåfning / grafvars öpnande af sig sielf och vpkastande.

Syner öfver jorden / såsom på Engen wid Hasbokil och mång an norstades.

Myckna spökesser / gassar / neckar / elfwer &c. betyda sellan godt;
 Tekn af diuren / fremmande foglar / fyrfotade diur / som elliest i lan-
 det sellan wancka / fremmande ohyror. Exempel derpå.
 Tekn af menniskior; många wederstyggeliga missfödsel. Autoris säll-
 same orsak till Barnens predikande wederslägges.
 Det förmeente trolldoms wäsende och barneförande / som barnen lupp
 po med. En höglård Politicus spädt at påtöllia skulle stora förän-
 dringar i allmänna lefwernet / som ock så skedt.
 Tekn af Drömer / som intet alltid böra förachtas.
 Oförmodelige hughskott / som enom infalla. Exempel deroppå.
 Siuke / hufvudyre / och de som ifrån sine sinnen äro komne / spä
 ofta det som sedan eller äfwen i samma punct skeer. Jahemisse
 Exempel. NB. Ebriecatium Paracelsi bör förstås.
 Aristoteles sedt orsaken til detta alt / såsom wthi en dimba. Avicen-
 na något litet klarare.
 Pythagoras och Plato ända myckit klarare; men Paracellus som en
 Christen Philosophus aldraclarest.
 Betydande Drömar / äfwen som spådomar intet alltid lika. Somliga
 renare och klarare / somlige genom liknelser / många åter jemte san-
 ningen myckin sáfengia.
 Den som wäl förstår Paracelsi Illastrum och Cagastrum, såsom och
 Evestrum, har myckit lättare at finna sig häruti.
 Här til lyda / at många mercklige menniskiors dödh / slächt / patroner &c.
 förkunnes genom hultande / klappande / tungt fall / at huset darrar
 der wid. &c.
 Andra sällsamma tekn / såsom Trumpos qwarn wid Sela / af Sal-
 M: Silnæo hörd intet långt för sin dödh / det han mig förkunnat
 icke långt för än den stora hungren kom.
 Ofkände personer som förkunna något; som wthi i Nykyrckia / för
 än berörde stora hungeråhren yppades.
 För stielkloka bespottares och begabbares fram är litet af nöden sig
 om dese tings rätta orsaker at ytra.
 Man måste wylifa tekn intet altförmycket / eij heller alt för litet achta;
 Det förra inclinerar till widstepelse och wantro; Det senare til sä-
 kerhet.

www.books2ebooks.eu